

Rytų kaimynystės atspindžiai

Informacinė svarbiausių Rytinės kaimynystės įvykių apžvalga

Nr. 5 (27) // 2011 05 01-05 12

EESC

Rytų Europos studijų centras

Radikalios Gruzijos opozicinės partijos siekia nuversti šalies prezidentą

Šių metų gegužės 2 d., Gruzijos opozicinė partija Liaudies asamblėja (angl. *People's Assembly*) paskelbė, kad nuo gegužės 21 d. Tbilisyje, Kutaisyje ir Batumyje ketina organizuoti masines demonstracijas, kuriomis bus siekiama priešlaikinio Gruzijos prezidento Michailo Saakašvilio atsistatydinimo. Pasak, buvusios Gruzijos parlamento vadovės Nino Burdžanadzės, kuri vadovauja opozicinei Demokratinio judėjimo-Vieningosios Gruzijos partijai ir yra viena iš Liaudies asamblėjos lyderių, demokratiniai rinkimai Gruzijoje neįmanomi, kol valdžioje bus M. Saakašvilis. Nuo šių metų gegužės 9 d. panašias akcijas Gruzijos Kachetijos regione surengė ir kita radikali opozicinė partija – Gruzijos partija. Tiesa, neaišku ar šios dvi opozicinės partijos ketina

koordinuoti savo veiksmus ateityje. Vakarų ekspertai aukščiau minėtuose pareiškimuose įžvelgia radikalių Gruzijos opozicinių partijų siekį destabilizuoti padėtį šalyje, siekiant pakartoti šių metų pradžioje Šiaurės Afrikos šalyse vykusių neramumų scenarijų Gruzijoje. Ekspertų nuomone, radikalių Gruzijos opozicinių partijų veikimo taktika nesikeičia nuo pat 2007 metų: opozicinės partijos siekia sukelti masinius neramumus didžiuosiuose Gruzijos miestuose ir išprovokuoti vyriausybę panaudoti jėgą, taip tikintis delegitimizuoti Gruzijos vyriausybę Vakarų šalyse.

Šiuo metu Gruzijoje veikiančias opozicines jėgas galima suskirstyti į tris grupes: 1) politines partijas, veikiančias pagal šalies Konstituciją; 2) valdančiojo režimo nuvertimo šalininkus; 3) tarpinę poziciją užimančias grupes, kurių dalis linkusi derėtis su Vakarais ir įsiklausti į jų nuomonę. Tarp režimo nuvertimo jėga šalininkų galima išskirti dvi ryškiausias, tarpusavyje konkuruojančias stovyklas: Liaudies asamblėją ir Gruzijos partiją (taip pat prie radikalių opozicinių partijų priskiriama Darbo partija veikia atskirai). Liaudies asamblėja įkurta 2010 m. lapkritį. Oficialiai jai vadovauja buvusi 5 kartus pasaulio šachmatų čempionė Nona Gaprindašvili, tačiau Gruzijos ekspertų teigimu, ji tėra tik savita priedanga, o realiai partijai vadovauja jau minėta Nino Burdžanadzė ir jos vyras Badris Bicadzė, buvęs Gruzijos pasienio policijos vadas. Priminsime, kad N. Burdžanadzė yra praradusi pasitikėjimą tarp kai kurių Gruzijos opozicinių partijų, nes ji aktyviai siekė Rusijos paramos, jos vadovaujamam Demokratiniam judėjimui bei deklaravo, kad Gruzija gali susigražinti įtaką separatistiniams Abchazijos ir Pietų Osetijos regionams, jei užmegs glaudesnius dvišalius santykius su Rusija. N. Burdžanadzė ir jos vyras B. Bicadzė asmeniškai konfliktuoja su Gruzijos partijos vadovybe, o tai trukdo suartėti šioms dviems radikalioms opozicinėms partijoms.

Gruzijos partijos politinė programa grindžiama kultūrinio konservatizmo nuostatomis, kuriomis bandoma atsverti vis labiau spartėjančią Gruzijos integraciją į Vakarų (Gruzijos „vesternizaciją“). Gruzijos partija sudaryta iš kelių mažesnių grupių, todėl partijos vadovybę sudaro bent keturi asmenys, kurių kiekvienas puoselėja savo ambicijas ir vizijas. Svarbiausio Gruzijos partijos lyderio, 2007-2008 m. Gruzijos ombudsmeno pareigas ėjusio Sozario Subario teigimu, partija pajėgi mobilizuoti 50 000 šalininkų, pasirengusių įgyvendinti bet kokią misiją. Kiti Gruzijos partijos lyderiai – buvęs televizijos kanalo „Rustavi 2“ savininkas Erosis Kicmarišvilis, buvęs Gruzijos gynybos ministras Iraklis Okruašvilis, gavęs politinį prieglobstį Prancūzijoje, ir pagrindinis opozicinių jėgų kandidatas, dalyvavęs 2008 m. sausio 5 d. Gruzijos prezidento rinkimuose – Levanas Gačečiladzė. Ekspertų teigimu, Gruzijos partija, kaip savitas ambicingų politikų sukurtas *ad hoc* aljansas, neturi plačios rinkėjų paramos. Pagrindinė šios partijos socialinė bazė – kai kurios Tbilisio ir jo priemiesčių gyventojų socialinės grupės, labiau nei kitos ekonomiškai nukentėjusios tiek dėl Sovietų Sąjungos žlugimo, tiek dėl po 2003 m. šalyje vykdytų modernizacijos procesų. Taip pat Gruzijos partija siekia užsitikrinti ir Gruzijos Kachetijos regiono vyndarių paramą (šis regionas nukentėjo labiausiai dėl Rusijos įvesto embargo Gruzijos vynu produkcijai). Gruzijos partija, orientuodamasi į labiausiai socialiai nukentėjusių grupių paramą, dėl susidariusios situacijos linkusi kaltinti šalies prezidentą Michailą Saakašvilį ir dabartinę vyriausybę, kuri atsakinga už pašlijusius Gruzijos ir Rusijos dvišalius santykius. Ekspertų nuomone, Rusija linkusi pasinaudoti embargu Gruzijos vynu produkcijai, siekiant įgyvendinti tam tikrus politinius tikslus. Pavyzdžiui, šių metų balandžio 29 d. Rusijos Federalinės tarnybos teisėjų gynimo ir gerovės priežiūros tarnybos vadovas Genadijus Oniščenka pranešė, kad Rusija pasirengusi aptarti embargo Gruzijos vynu produkcijai atšaukimą, tačiau šis klausimas būtų svarstomas ne su Gruzijos vyriausybe, o tik su Gruzijos opozicijos atstovais. Rusijos siekiai diskredituoti dabartinę Gruzijos valdžią susilaukia pritarimo ir tarp stambiųjų Gruzijos kompanijų – pavyzdžiui, vienos didžiausių Gruzijos vynu gamintojos „Tbilvino“ kompanijos vadovybė palankiai sutiko Rusijos ketinimą dėl embargo panaikinimo derėtis su Gruzijos opozicija. „Tbilvino“ kompanijos teigimu, bet koks derybų formatas, galintis panaikinti Rusijos embargą Gruzijos vynu produkcijai yra sveikintinas.

Kita opozicinių partijų grupė – opozicinės partijos veikiančios pagal šalies Konstitucijoje įtvirtintas nuostatas. Ekspertų teigimu, šiuo metu galima išskirti dvi tokias partijas: tai – Georgijaus Targamadzės vadovaujamas Krikščionių demokratų judėjimas (ši partija yra didžiausia opozicinė partija, kuri atstovaujama parlamente) ir Iraklio Alasanijos vadovaujama „Mūsų Gruzijos – Laisvųjų demokratų“ (toliau MG-LD) partija. Minėtos dvi partijos buvo teigiamai įvertintos Vakarų stebėtojų, 2010 m. vykusiuose šalies savivaldos rinkimuose ir apibūdinamos kaip partijos, paklojusios pamatus Gruzijos daugiapartinei sistemai. Reikėtų pabrėžti, kad tiek Krikščionių demokratų judėjimas, tiek MG-LD partija yra provakarietiškos orientacijos, siekiančios režimo pokyčių per parlamentinį procesą, bet ne gatvės protestus. Taip pat, skirtingai nuo radikalių opozicinių partijų, Krikščionių demokratų judėjimas ir MG-LD svarsto galimybes sudaryti koaliciją su dabar šalį valdančiu „Vieninguoju nacionaliniu judėjimu“ po 2012 m. parlamento rinkimų.

Ekspertų teigimu, artimiausiu metu Šiaurės Afrikos valstybėse vykusių neramumų scenarijus Gruzijoje neturėtų pasikartoti dėl kelių priežasčių. *Pirma*, Gruzijoje galioja teisėta konstitucinė tvarka, kurią remia dauguma šalies gyventojų. *Antra*, Gruzijos jaunimas gauna didžiausią naudą, šaliai sparčiai modernizuojantis, o visos vadinamosios protesto grupės (ir jų lyderiai) yra orientuotos į praeitį. *Trečia*, Gruzijos teisėsaugos institucijos yra reformuotos, nekorumpuotos ir efektyviai veikiančios. *Ketvirta*, Gruzijos valdantysis elitas ir didžioji dalis visuomenės palaiko savo šalies integraciją į euroatlantines struktūras.

● Parengta remiantis: *Jamestown.org, Civil.ge, News.az*
(Nuotrauka iš *News.az*)

EURONEST steigiamasis posėdis įvyko be Baltarusijos atstovų

Šių metų gegužės 3 d. įvyko EURONEST parlamentinės asamblėjos steigiamasis posėdis. Priminsime, kad EURONEST yra ES Rytų kaimynystės politikos parlamentinis forumas, kuriuo remiantis plėtojami ES glaudūs ryšiai su kaimyninėmis šalimis, skatinamos demokratinės reformos, paremtos pagarba žmogaus teisėms, teisinės valstybės principais ir geresniu valdymu. EURONEST dalyvauja 60 Europos Parlamento narių ir po 10 parlamento narių iš kiekvienos Rytų partnerystės šalies (Armėnijos, Azerbaidžano, Gruzijos, Moldovos ir Ukrainos). Baltarusija yra išskirtinis atvejis: nors ji yra Rytų kaimynystės politikos dalyvė, Baltarusijos atstovų dalyvavimas EURONEST veikloje buvo

laikinau sustabdytas kaip dalis ES sankcijų A. Lukašenkos režimui, įvestų po 2010 m. gruodžio 19 d. Baltarusijos prezidento rinkimų. Steigiamasis EURONEST susirinkimas įvyko be atstovų iš Baltarusijos, nors Europos Parlamento pirmininko, Jerzy Buzeko teigimu, EURONEST durys Baltarusijai ir toliau išlieka atviros. Priminsime, kad pirmasis EURONEST susitikimas turėjo įvykti dar 2010 m. kovo 24 d., tačiau buvo atidėtas dėl nesėkmingų ES ir Baltarusijos derybų, susijusių su Baltarusijos delegacijos sudėtimi. 2010 m. ES pasiūlė, kad Baltarusijai EURONEST turėtų atstovauti penki parlamento nariai ir penki opozicinių jėgų bei nevyriausybinių organizacijų atstovai, tačiau Baltarusijos vyriausybė nesutiko su tokia ES pozicija ir siekė, kad visi dešimt Baltarusijos atstovų būtų parlamento nariai (Baltarusijos parlamentas vienintelis Europoje neturi nė vieno opozicinės partijos atstovo).

EURONEST parlamentinės asamblėjos pirmojo posėdžio metu buvo pasirašytas EURONEST steigiamasis aktas, patvirtintos naujosios Asamblėjos darbo tvarkos taisyklės, suformuoti keturi nuolatiniai komitetai (Politinių reikalų, Žmogaus teisių ir demokratijos; Ekonomikos reikalų, teisės aktų derinimo ir konvergencijos su ES politikos kryptimis; Energetinio saugumo; Kultūros, švietimo ir pilietinės visuomenės) ir sudarytos dvi laikinos darbo grupės: Dėl Baltarusijos ir Darbo tvarkos taisyklių. EURONEST steigiamajame posėdyje buvo išrinkti du pirmininkai: Europos Parlamentą atstovaus – Kristianas Vigeninas, o Rytų partnerius – Borisas Tarasyukas, kuris akcentavo, jog ES būtina nepasiduoti pagundai persikirstyti didžiąją dalį skiriamos paramos lėšų iš rytinės Europos kaimynystės politikos dimensijos į pietinę.

● Parengta remiantis: Europarl.europa.eu, Euronest.blogspot.com
(Nuotrauka iš Euronest.blogspot.com)

Baltarusijos valdžia toliau persekioja opozicijos atstovus

Šių metų gegužės pradžioje toliau tęsėsi Baltarusijos opozicinių jėgų lyderių, buvusių kandidatų Baltarusijos prezidento rinkimuose, Andrejaus Sanikovo, Vladimiro Nekliajevo ir Vitalijaus Rimaševskio teismų procesai. Priminsime, kad 2010 m. gruodžio 19 d., Baltarusijos prezidento rinkimų metu, Minsko centre kilusiose masinėse protesto akcijose dalyvavo nuo keliolikos iki keliasdešimt tūkstančių žmonių, nesutinkančių su Baltarusijos prezidento rinkimų rezultatais ir reikalaujančių A. Lukašenkos atsistatydinimo. Tuomet, įsikišus Baltarusijos specialiosioms tarnyboms, protesto akcijos buvo numalšintos jėga, apie 700 žmonių suimta, taip pat sumušti ir suimti 7 iš 10 kandidatų, dalyvavusių Baltarusijos prezidento rinkimuose. Ekspertai neabejoja, kad A. Sanikovas, V. Nekliajevas ir V. Rimaševskis bus nuteisti ir įkalinti, nepaisant Vakarų valstybių reikalavimų juos nedelsiant paleisti. Pagal Baltarusijos Respublikos baudžiamąjį kodeksą, A. Sanikovui, kaltinamam masinių neramumų organizavimu, gresia iki 15 metų laisvės atėmimo bausmė, o V. Nekliajevui ir V. Rimaševskiiui – iki 3 metų laisvės atėmimo bausmės. Nors teismų procesai yra atviri tiek žurnalistams, tiek diplomatams ir tarptautinių organizacijų atstovams, patys teismai vyksta neobjektyviai – teisėjai ignoroja įrodymus, galinčius paneigti ar sušvelninti kaltinamųjų kaltę, neatsižvelgiama į teisiamuosius ginančių advokatų argumentus, tačiau itin kruopščiai nagrinėjami liudininkų (tarp jų ir teisėsaugos organų pareigūnų) parodymai, neva įrodantys teisiamųjų kaltę. Ekspertų nuomone, minėtai teismų procesais Baltarusijos prezidentas Aleksandras Lukašenka siekia parodyti, jog jis kontroliuoja padėtį šalyje, tai ypač aktualu vis labiau gilėjančios Baltarusijos ekonominės krizės fone. Dėl nestabilaus Baltarusijos rublio kurso svyravimo užsienio valiutų atžvilgiu, pirmojo būtinumo prekės kas savaitę parduotuvėse pabrangsta maždaug 15-20 proc., o Baltarusijos rublio kursas JAV dolerio atžvilgiu svyruoja nuo 20 iki 70 proc. daugiau už oficialiai nustatytą kursą. Dauguma Baltarusijos ekspertų ir toliau laikosi nuomonės, kad šių metų balandžio 11 d. Minsko metro stotyje „Oktiabrskaja“ įvykęs sprogimas buvo organizuotas Baltarusijos vyriausybės, siekiant atitraukti Baltarusijos visuomenės dėmesį nuo ekonominių problemų ir pateisinti griežtas represines visuomenės kontrolės priemones. Pavyzdžiui, po šių metų balandžio 11 d. Minsko metro įvykusio sprogo, Baltarusijos Informacijos ministerija kreipėsi į teismą dėl paskutinių šalyje likusių nevyriausybinių laikraščių „Narodnaja volia“ ir „Naša Niva“ uždarymo (esą, minėti leidiniai nekorektiškai pateikė faktus apie įvykusį sprogimą Minsko metro stotyje „Oktiabrskaja“). Dar anksčiau buvo uždaryta radijo stotis „Avtoradijo“, suteikusi eterį buvusiems kandidatams Baltarusijos prezidento rinkimuose. Taip pat Baltarusijos mokyklose sugriežtintas moksleivių „ideologinis auklėjimas“, o Baltarusijos žiniasklaidos priemonės nuolat skelbia, kiek ginklų šalies vyriausybei pavyko konfiskuoti iš gyventojų.

Baltarusijos ekspertų nuomone, Baltarusijos stiprėjanti ekonominė krizė sudarys palankias sąlygas formuotis Baltarusijos visuomenės protesto nuotaikoms, kurios ilgainiui taps susietos ne tik su pragmatiniais reikalavimais, tačiau ir su vertybinėmis nuostatomis. Skirtingai nei anksčiau, šiuo metu A. Lukašenkos „socialinį kontraktą“ su Baltarusijos visuomene itin silpnina šalies poreikis skolintis iš užsienio valstybių (šiuo metu Baltarusijos užsienio skola siekia virš 28 mlrd. JAV dolerių), siekiant išlaikyti veikiančią valstybinę ekonomiką, Baltarusijos gyventojų ažiotažas maisto produktų ir užsienio valiutų rinkose, terorizmo baimė, Vakarų valstybių (JAV ir ES šalių) taikomos sankcijos Baltarusijos režimui bei Rusijos noras susieti teikiamų paskolų ir subsidijų išdavimą su itin pelningų Baltarusijos valstybinių kompanijų (tokių kaip „Belneftechim“, „Belaruskali“, „Beltecheksport“, „Triple“ ir kitų) privatizacija.

*Parengta remiantis: RFE/RL, Jamestown.org, Ng.ru
(Nuotrauka iš Ng.ru)*

